

JAHON IQTISODIYOTIDA ISLOM MOLIYASINING O'RNI

Bahromova Madina Shavkat qizi

Ilmiy rahbar Sa'dullayeva Gulnoza Usmanovna

***Annotatsiya** Mazkur maqolada jahon iqtisodiyotida Islom moliyasining tutgan o'rni, rivojlanish tendensiyalari va uning asosiy tamoyillari chuqur tahlil qilingan. Islom moliyasining boshqa moliyaviy tizimlardan farqlari va global moliya bozorlaridagi ahamiyati keng yoritilgan. Shuningdek, ushbu moliya tizimining iqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy tenglik va moliyaviy inklyuziyani ta'minlashdagi roli ko'rib chiqilgan. Maqolada statistik ma'lumotlar asosida Islom moliyasining jahon iqtisodiyotidagi o'sish sur'atlari, uning milliy iqtisodiyotlarga ta'siri va kelajakdagi istiqbollari baholangan. Bundan tashqari, Islom moliyasining rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi omillar va ularni yengib o'tish yo'llari ham ko'rib chiqiladi.*

***Kalit so'zlar:** Islom moliyasi, global iqtisodiyot, iqtisodiy barqarorlik, moliyaviy tamoyillar, jahon moliya bozori, moliyaviy inklyuziya, shariat tamoyillari.*

Kirish

Hozirgi zamon global moliya bozori dinamik rivojlanish jarayonida turli moliyaviy tizimlarni qamrab oladi. Ushbu tizimlardan biri bo'lgan Islom moliyasi o'zining shariat tamoyillariga asoslanganligi sababli alohida e'tiborni tortadi. Islom moliyasi nafaqat musulmon mamlakatlarda, balki Yevropa, Amerika va Osiyo kabi mintaqalarda ham jadal rivojlanmoqda. Ushbu moliya tizimi shariat qoidalariga asoslangan holda, iqtisodiy tenglik, barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlashga yo'naltirilgan. Ushbu maqolada Islom moliyasining asosiy tamoyillari, jahon iqtisodiyotidagi o'rni va ahamiyati, shuningdek, uning rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Jahon bozoridagi muvaffaqiyatli tajribalar va O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda Islom moliyasini joriy etish imkoniyatlari ham yoritiladi.

Asosiy qism

Islom moliyasi shariat qoidalariga asoslangan bo'lib, uning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

1. **Riba (foiz):** Islom moliyasida riba taqiqlangan, ya'ni kredit foizlarini olish va to'lash man etiladi. Ushbu tamoyil iqtisodiy tenglikni ta'minlash va moliyaviy yuklarni adolatli taqsimlashga qaratilgan.
2. **G'arar (noaniqlik):** Katta tavakkalchilik va noaniqlik bilan bog'liq bitimlar taqiqlangan. Ushbu tamoyil orqali moliyaviy bitimlarning shaffofligi va xavfsizligi ta'minlanadi.
3. **Halollik prinsipi:** Moliyaviy faoliyat harom deb topilgan sohalarga yo'naltirilmasligi kerak (masalan, spirtli ichimliklar, qimor). Bu tamoyil Islom moliyasining ijtimoiy mas'uliyatini aks ettiradi.
4. **Riskni taqsimlash:** Moliyaviy operatsiyalarda risk va foyda sheriklik asosida taqsimlanadi. Bu esa iqtisodiy xatarlarni minimallashtirish va jamiyatdagi tenglikni oshirishga xizmat qiladi.

Jahon iqtisodiyotida Islom moliyasining o'rni

So'nggi yillarda Islom moliyasi jahon moliya bozorida jadal rivojlanmoqda. Islom banklari va moliya institutlari nafaqat musulmon davlatlarda, balki Buyuk Britaniya, AQSh va Germaniya kabi davlatlarda ham faoliyat olib bormoqda. Ushbu tizimning asosiy afzalliklari:

- **Barqarorlik:** Islom moliyasi iqtisodiy inqirozlar davrida nisbatan barqarorlikni saqlab qoladi. Chunki ushbu tizim moliyaviy xatarlarni taqsimlashga asoslangan.
- **Ijtimoiy adolat:** Risk va foydaning adolatli taqsimlanishi jamiyatdagi tenglikni ta'minlaydi. Islom moliyasi, ayniqsa, kambag'al qatlamlarni moliyaviy xizmatlar bilan qamrab olishga qaratilgan.
- **Real sektorni qo'llab-quvvatlash:** Islom moliyasi investitsiyalarni asosan real iqtisodiyot sohasiga yo'naltiradi, bu esa iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

Islom moliyasining global miqyosdagi rivojlanishida quyidagi statistic ma'lumotlar kuzatilmoqda:

- 2023-yil holatiga ko'ra, Islom moliyasi aktivlari hajmi 3,5 trillion AQSh dollaridan oshgan.
- Har yili Islom moliyasi sanoati o'rtacha 10-12% o'sish sur'atiga ega.
- Saudiya Arabistoni, Malayziya va Birlashgan Arab Amirliklari Islom moliyasining eng yirik markazlari hisoblanadi.

- Sukuk (Islom obligatsiyalari) bozorining hajmi 2022-yilda 800 milliard AQSh dollaridan oshib ketgan.

Islom moliyasi global moliyaviy integratsiyada muhim o‘rin egallamoqda. Ko‘plab xalqaro moliyaviy tashkilotlar, masalan, Jahon banki va IMF, Islom moliyasining barqaror rivojlanishdagi ahamiyatini e‘tirof etmoqda. Shu bilan birga, Islom moliya vositalaridan, jumladan, sukuk kabi instrumentlardan foydalanish kengaymoqda. Yevropa mamlakatlarida ham Islom moliya institutlari ko‘paymoqda, bu esa ushbu tizimning xalqaro miqyosdagi ahamiyatini oshirmoqda.

Tahlil va natijalar Islom moliyasi jahon iqtisodiyotiga quyidagi yo‘nalishlarda ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda:

1. **Iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash:** Moliyaviy vositalarning real sektorga yo‘naltirilishi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Ushbu yondashuv iqtisodiy inqirozlar xavfini kamaytiradi.

2. **Investitsiyalarni rag‘batlantirish:** Shariatga mos investitsiyalar global kapital oqimlarini kengaytirishga imkon beradi. Bu esa xalqaro moliyaviy integratsiyani mustahkamlaydi.

3. **Moliyaviy inklyuziya:** Islom moliyasi aholining bank xizmatlaridan foydalanmayotgan qatlamlari uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Masalan, kambag‘al yoki moliyaviy infratuzilmaga ega bo‘lmagan hududlarda mikroqarzlarni orqali iqtisodiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlaydi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, Islom moliyasi nafaqat musulmon davlatlari, balki global iqtisodiyot uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tizimning ijtimoiy va iqtisodiy samaradorligi uni kelajakda yanada rivojlanishiga zamin yaratadi.

REFERENCES

1. Ahmed, S. (1989), Islamic Banking and Finance, Journal of Monetary Economics, Vol 24, pp. 157-167.
2. Blitz, R. and Long, M. (1965), The Economics of Usury Regulation. Journal of Political Economy, Dec., pp. 608-619.
3. Ahmadjonov, A Abdullayev, M Mamayusupov, O Umarjonov. (2021). Raqamli iqtisodiyotda boshqaruv muammolari. Science and Education, 2(10), 636-642.

4. AA, Mulaydinov Farkhod Muratovich. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY ANAMIYATI. AXBOROTKOMMUNIKACIYA TEXNOLOGIYALARI VA TELEKOMMUNIKACIYALARNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI VA ECHIMLARI ONLAIN RESPUBLIKA ILMIIY-TEHNIK ANJUMANINING MA'RUZALAR T'PLAMI, 2 (6), 794

5. Akhmadjonov, A Abdullayev, A Abdupattayev, M Sultonov. (2021). ISLAMIC BANKING MANAGEMENT, ASSETS AND LIBILITIES. Scientific progress, 2 (6), 1525-1532.

6. M Mamadjonov, A Abdullayev, I Abdurahmonov, A Mamadaliyev. (2021). CHALLENGES OF MANAGEMENT IN THE DIGITAL ECONOMY. Scientific progress, 2 (6), 1533-1537.

7. MMQ Tojiyeva, AAU Abdullayev. (2021). THE USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN STATISTICAL DATA COLLECTION. Asian Journal of Multidimensional Research 10 (12), 250-254.

